॥ ॐ ॥

શ્રી સૂરવિજય નાટક સમાજ.

નવીન નાટક

શ્રી ગંગાવતરણ.

પતિત પાવનીના ગાયન તથા સારાંશ.

—:o:—

પ્રયોજક તથા પ્રકાશક:—

ત્રવાડી લવજી મયાશંકર તથા

રાવલ દુર્લભરામ જટાશંકર,

શ્રી સૂરવિજય નાટક સમાજના માલિકો,

વીકટોરીયા નાટકશાળા, ગ્રાન્ટરોડ—મુંબઈ.

પ્રથમાવૃત્તિ ૨૦૦૦] ૧૯૨૧ [મુલ્ય ચાર આના.

છાપનાર:—મગનલાલ જગજીવનદાસ, (૪૭૭×૭૭.)

શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, ૩૫૧, નાગદેવી રસ્તો, મુંબઈ.

॥ ॐ ॥

॥ શ્રી પરમાત્મને નમઃ ॥

શ્રી ગંગાવતરણના પ્રયોગ પાત્રગણ.

—:o:—

શ્રીકૃષ્ણ—ગોલોકનિવાસી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ.

રાધિકા—આદ્યશક્તિ.

શ્રીગંગાજી—પતિતપાવની.

શ્રીલક્ષ્મી
શ્રીસરસ્વતી }—પૂજ્ય શક્તિ.

બ્રહ્માજી
શંકરજી }—પૂજ્ય દેવ.

ભગીરથ—સગર કુલ ઉદ્ધારક પ્રતાપી રાજા.

રાણી—શૂરવીર ક્ષત્રાણી ભગીરથની ધર્મપત્ની.

શ્રુત—ભગીરથનો પુત્ર.

દેવવસુ—અષ્ટ વસુઓમાંનો એક.

સુધમધેમા—દેવવસુની સ્ત્રી.

કોઢી—રોગગ્રસ્ત શૂદ્ર.

સત્યવતી—કોઢીની સ્ત્રી.

વ્યાસ
ચાંદા
પાડા }—હાસ્યજનક પાત્ર.

ઇન્દ્ર, વરુણ, અગ્નિ બીરસિંહ, સેનામંત્રી, રાજ્યસેવકો, વસુઓ, વશિષ્ઠ, યાત્રી, ઇત્યાદિ.

શ્રી ગંગાવતરણ નાટકનો ટુંક સાર.

પ્રથમ અંક.

મંગળાચરણ.

તારામંડળની દેવીઓનું મૃત્યુલોકમાં શ્રી ગંગાવતરણ પ્રયોગનું અવલોકન કરવા આવવું.

૧—ગૌલોકમાં શ્રી ગંગાજી ગોપાળને ઝુલામાં ઝુલાવેછે. રાધાજીનો ક્રોધ. શ્રી ગંગાજીનું શ્રીકૃષ્ણના ચરણમાં પ્રવેશ કરવું. શંકર તથા બ્રહ્માની સ્તુતિપર શ્રી ગંગાજીનું કૃષ્ણના ચરણમાંથી પ્રગટ થવું.

૨—લક્ષ્મી સરસ્વતિનો સંવાદ. ગંગાજીનું આગમન. આપસમાં શ્રાપ. કૃષ્ણનું શ્રાપનું નિવારણ કરવું.

૩—ભગીરથના મહેલમાં તેના પિતૃઓનું દ્રશ્ય. શ્રાપ નિવારણ માટે તપશ્ચર્યાનો નિશ્ચય.

૪—ભગીરથનો રાણીનો સાહેલીઓ સાથે આનંદ. ભગીરથને તપશ્ચર્યા માટે વિદાયગીરી.

૫—કૉમીક.

૬—વાયુ તથા અગ્નીની મારફત ભગીરથની તપશ્ચર્યા ભંગ કરાવવાનો ઇંદ્રનો ઇરાદો.

૭—ભગીરથની તપશ્ચર્યાપર ગંગાજીનું પ્રકટ થવું. મૃત્યુલોકમાં પધારવા વચન આપવું. દુધમય ગંગાદર્શન. બ્રહ્મકમંડલી ગંગાદર્શન. ગંગા ગોપાલદર્શન.

———:૦:———

દ્વિતિય અંક.

૧—ભગીરથ પુત્ર શ્રુત કુમારનું રાજ્ય સાશન.

૨—અષ્ટવસુ માંહેના દેવવસુ પોતાની સ્ત્રી સુધમધેમાના પ્યારથી બંધાઈ વશિષ્ટ ગુરૂની ગૌ હરણ કરવા જાયછે.

૩—કૅામીક.

૪—ભગીરથની તપશ્ચર્યાપર શંકર પ્રસન્ન. ગંગાજીનું સ્વર્ગમાંથી ઉતરવું. શંકરે પોતાની જટામાં ગંગાજીને સમાવવા.

૫—વાશેષ્ટ ગૌહરણ. દેવવસુને શ્રાપ. કૃષ્ણુના વરદાનથી ભીષ્મ પીતામહના જન્મનું કારણુ.

૬—કોઢી પુરૂષની ગરીબીનો હૃદયભેદક ચિતાર.

૭—ભગીરથની સ્તુતિપર મહાદેવે જટામાંથી ગંગાજીને ત્રણ ધારારૂપે છોડવાં. સગર પુત્રોનો ઉદ્ધાર. ભગીરથી ગંગાદર્શન,

——:o:——

તૃતિય અંક.

૧—ભગીરથની રાણીની અટલ શ્રદ્ધા. ભગીરથનું આવી મળવું. ગંગાદર્શન નીમીત જવું. સગર પુત્રોનો આશિર્વાદ.

૨—હરદ્વારનું દશ્ય. કોઢીને ગંગાજળનો ચમત્કાર. કોઢીનું સુધરવું. જળ લઈ કાશી ધામ જવું.

૩—ભારતનરેશને કોઢીથી ગંગાજળનો ચમત્કાર દેખાવો-કાશી વિશ્વનાથ પ્રકટ.

૪—ગંગાજીની અલોકીક સ્વારી. કોઢીનો સુખી ગૃહસ્થાશ્રમ.

૫—કૅામીક.

૬—અયોધ્યાપતિ ભગીરથના રાજ્યમાં શ્રીગંગાજીની સ્થાપના.

——o:——

શ્રી ગંગાવતરણના ગાયનો.

દેવિઓ— ૧

શ્રી ગંગા ચરણ શરણ આઇરે
ભગવતિ મંગળ મૂલ, હરિયે આપ, ત્રીવિધ તાપ, સર્વ પાપ,
કાટો કલિ મલ, અવિચલ દીજો, ભૂસે ઉધાર કીજો;
ઊંચ ધામ, પૂર્ણ કામ, શિવ જટા ધામ—શ્રી ગંગા.

બાળાઓ— ૨

ધન્ય ભારત જાયે તોપે બલહાર,
બહતી અપાર શ્રી ગંગાકી ધાર;
અમૃતસી ધાર બહાઈ જગ પાવન કરને આઇ,
દેશોમેં ભૂમિ હૈ તેરી ઉદ્દાર;
જળ નિર્મળ પ્યારા (૨) સબકો એક લેખે તારા,
લે રહે હૈં તેરી સુધા રસ પુઆર.

ગોલોક, કૃષ્ણ અને ગોપીઓ— ૩

ઝૂલે ઝૂલો શ્રી કુંજબિહારી ઝૂલો જીવન પ્રાણ બલહારી
શ્યામ મનોહારી
પટોલી ચન્દન ડોરી સ્વારી રત્નજડિત પ્યારી—ઝૂલે.
લાગા ઝોંકા પ્રેમકા બિસર ગઇ સબ સાર,
મમ તન મન પુલકિત ભયો પ્રિય તોપે બલહાર.

શ્રીલક્ષ્મીજી— ૪

પૂરણચન્દ્ર જૈસા વદન કાંતકા ડોલાતી અંગ અંગ
ખીલત કાંતિ આ,
આઓ રિઝાવું મોહન પ્રેમે ડોલાવું;
પ્રીતિકે હાર ગૂંથૂ પુષ્પ ચઢાવું,
ભવન પધારો પ્રાણ પ્રાણ પ્રાણ દિલ આરામ.

શ્રીસરસ્વતીજી અને લક્ષ્મીજી—૫

રસીકીલી છબી ગોરી ગોરી યહ હૈ હમારી,
કૈસી ચાતુરી (૨) દેખી સૂરતિયાં તુમ્હારી;
આઇ બનકે રૂપાળી યહ ભારી મુઝસી બતાઓતો કામનાગરી,
બસ દેખીરી બસ દેખીરી યહ ફીકી અદાયેં તુમ્હારી;
હટીલી તૂ નારી હટીલી તૂ નારી,
છબીલી મૈં નારી છબીલી મૈં નારી.

શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજી અને ગંગા— ૬

કભી આકર અમૃત બોલ બોલ દિલ હમસે બોલના,
દિખલાકર ઝાઁકી બાઁકી બન્દ પદ આઓ ખોલના;
શુધ મન હૈ હઁસ હમારા ઔર મોતી પ્રેમ તુમ્હારા,
કરૂં પ્રીત સુધારસ પાન હમસે.

વારાંગના— ૭

મુખડા દિખાકે મન મોહ લિયા,
ચમ્પા ડાલી મોરી કમરિયા બારહ બરસકી મેરી;
ડમરિયા કરત ઢિઠાઇ શ્યામ સુંદરિયા,
પળ (૨) કળ (૨) તલપત મોહકો સમઝાય લિયા.

ભગીરથ— ૮

ક્ષત્રાણી પુત્રકી યહ હૈ પ્રતિજ્ઞા ચાહે પ્રાણ જાયે,
પ્રણ નહીં જાયે;
પરમ ધર્મ હૈ ક્ષત્રી પુરૂષકા તન મન ધનસે પાળે પ્રતિજ્ઞા;
શૂરબીર હૈં વોહી રણધીર હૈ વોહી
પુરૂષાર્થ દિખાવે વંશકો તારે.

રાણી, ભગીરથ અને સખિઓ—૯

આઇ ઋતુ બસંત સજની ખિલે હૈં કૈસે રંગ
કયા (૨) ભંવરે ગુંઝારે આઇ નોરંગ બહારે
નરગિસ ઔર ગુલાબ ખિલે હૈં રમતી પવન તરંગ સજની
ફૂલ રંગીલે તોડ કર પતિ પર કરૂં નિસાર
સતકી પત સંસારમેં પતિ અપના આધાર
ફૂલ સજાકે રંગ રસિયા કરિયે પતિકે સંગ—

રાણી તથા સખિઓ— ૧૦

રસિક રસીલી રસ બસ કરકે અપના પીઉ રિઝાઓજી
ઘૂંઘટ ખોલો હંસ (૨) બોલો રંચ નહીં શરમાઓજી
જરા શર્મ કરો શરમાઓજી
સખી પ્રેમ પદારથ પાઓજી
વાહ હઠીલી સખી
વારી
રસકીલી સખી
પ્યારી
શરમીલી સખી
હારી જાઓ જોબન રંગ લૂટાઓજી.

ભગીરથ— ૧૧

માતા હે ગંગે દયાલુ ગુણ તેરે ગાઊં મૈં
તૂ માતા મૈં બાલ કૈસે રિઝાઊં મૈં
જપતપ તીર્થવ્રત નહીં જાનૂં જ્ઞાન ધ્યાન નહીં શાસ્ત્ર પહછાનૂ
તવ સેવા ફળ પાઊં ગુણ તેરો ગાઊં મૈં
અધમ ઉધારન પતિતકો પાવન પિત્રોંકી મુક્તિકો પાઊં મૈં–

રાણી— ૧૨

પ્રીતમજી નાથ પધારો પ્રાણ હમારો કરો તૃપ્ત હૈય્યા
તૂ ધન્ય સતી તેરી ઉપસુમતી
રટ માલ રટૂંગી તોરી પીયા
ધીરજ ધાર મનમેં નહીં કુછ કષ્ટ મોરે મનમેં
જાઓ ખુશીસે આપ પધારો સહાયે કરે ગંગા મૈયા.

ચંદા, પુરાણી અને પંદા—   ૧૩

હાય શિર મેરે પડી સબ ખુધરી,
દેખો યાર ખુડેકી બની તરકારી;
જૂતે પડે ધડાધડ કૈસી યહ રગડ ઝગડ,
દોનોંકી ખુમારી આજ હૈ ઉતારી.
અચ્છા હોતા તૂ મુઇ રહતી કુંવારી,
યહ સારી હૈ કરની તુમ્હારી;
દૂર જા તૂ—ઠગારી તૂ,
તુઝે પીટૂંગી મેં બારી બારી—

વાયુદેવ તથા અગ્નિ—   ૧૪

જાવ યહાંસે ઝટપટ કરે કોઇ ખટપટ
છલસે બલસે નીર અજલસે
તૂફાન કરકે જરા નહીં ડરકે મારે તોડે ફોડે
ઝટ જા જા જા
બસ હિમ્મતસે બિછાય દાવ અપના કામ હુઆ અંજામ
બહાયેં ખૂન લડે મૈદાન કામ બનાયેં ઝટ જા જા જા—

ભગીરથ—   ૧૫

તોરી અમૃત બૂન્દકો તરસત હૈં પ્યાસકે મારે;
તોરી રાહ તકત હૈ નૈનનકે સૂખ ગયે તારે.
અતિ અમોલ તોરી જળ લહરેં હૈ ભક્તી જ્ઞાન જિનમે દોતેરે;
જિનકી માલા હૃદયમેં પહરે યોગીજન સારે,
કાટો બંધન પિતૃજનકે છુડાઓ સબ પાતક તનકે;
ફેરો તેરે નામકે મનકે ભૂતલ આરે.

:વવસુ તથા સુધમધેમા— ૧૬

મોરે સાંવરે સલોને રસિક દિલદાર
હંસકે બુલાઓ મોહે બાલમાં
મોરી પ્યારી તૂ બરફી કલાકંદરી તાજે (૨)
મોતીચૂર ગુલકંદરા
આઓ જોબનકા ભોજન ખિલાઉં ભરતાર
હંસકે બુલાઓ મોહે બાલમાં
તોહે લાદૂં રેશમકી ચુંદરિયા જરા ચોલીસે ઢાંકો કમરીયા
મોહે લાદો મોતિયોંકે હાર ભરતાર
હંસકે બુલાઓ મોહે બાલમાં.

:વવસુ તથા સુધમધેમા— ૧૭

મૃગનૈની મોહનહારી નાહે તરસાઓ
કામણગારી મનવા બહલાઓ
અજી છોડો છોડો તો અબ સહી
મોરી બહિયાં પતલી મુરક ગઇ સબ લાજ તુમને તો તજ દઇ
મૈંતો ઐસી પ્રીતિસે બસ હારી
શીશ ભેટ સેવામેં કરદૂં ગલે લગ જાઓ—મૃગનૈની૦

ચંદા, પુરાણી તથા ચંદાનો ભાઈ—૧૮

જરા દેખો કર્મ બદકારકે મેરી પસલિયાં તોડકી મારકે
રખૂ તેરા મલીદા બનાકે
તુઝે સીધા કરૂં પિટવાયકે

બાબાકો મેરે મારા બહૂ માર ઉસકા યહ બદલા લેઉં યહ ઠાર
તેરી હડિયાં તોડ દૂં માર માર માર
ઘૂંસે મારૂં લાત મારૂં ગર્દન મરોડ દૂં
મૈંભી નહીં કચ્ચા જો દોનોંકો છોડ દૂં.

ભગીરથ— ૧૯.

ધરો ઉર અર્જ મૈયા હમારી
સિર ધારે તોહે જટાધારી
આદ્ય આદ્યસે તૂ ચલી આઈ કમન્ડલ બ્રહ્મા સુહાઈ
પંચ ધારાકો પાવન કરકે શ્રી ગૌલોક સમાઇ
ફિર બૈકુંઠકો કિયો નિર્મળ સબ લોકકો આઇ
અબ ભૂતળકો કરિયે પાવન સબ સંતન સુખદાઈ.

સત્યવતી તથા છોકરા— ૨૦

ગરીબીકા બુરા હોવે ગરીબી ચૈન સબ ખોવે
બિચારા ખાક પર સોવે પડા રોવે (૨)
કોઇ વસ્તર હાથી દર રાજ કહાવે
જર દિખાવે મોજ ઉડાવે ખૂબ સતાવે
કોઈ નાદાર ખબાર હો બેજાર ટુકડેસે લાચાર—

ભગીરથ— ૨૧

અય ભોલે ભાલે શંભૂ ભસ્મી લગાનેવાળે;
માથેકો ચંદ્રમાકી સજસે સજાનેવાળે,
ઔરોંકો સબ પદાર્થ મીઠે દિલાનેવાળે;
ઔર આપ ખુદ ધતૂરા ઔર ભાંગ ખાનેવાળે,
અપની જટાઓંમેં ગંગા છિપાનેવાળે;
તવ નામકી હૈ હમભી ધૂની રમાનેવાળે,
ભક્તોંકો અપને જગકા બન્ધન છુડાનેવાળે;
ગંગાકો છોડિયે અબ કાશી બસાનેવાળે.

રાણી— ૨૨

સ્વામી પુજનસેં દિન રેન બીતાઉં
પીયુકી અસીએ હ્રુદયસેં લગાઉં... ... ... સ્વામી૦
દીલકી ભક્તિ કોઇભી કયા જાને;
તન જાનેં મન માનેં સુખી દીલ જાનેં.
મન ધારી મુરત પ્રીયકી રટ લાગીં ઉર નામ;
ઇષ્ટ દેવ કરૂણા કરો સુફળ હોય મનકામ.. ... સ્વામી૦

ભગીરથ, રાણી તથા શ્રુત— ૨૩

સતી હૈ ભાગ્ય 'તેરા' હુવા કામ મેરા;
તપસ્યા તુમારી હૈ સેવા હમારી મીલે જો ગંગામાઇ
સતી વાહ વાહ... ... ...સતી૦

બડે ભાગ્યસેં ગંગે આઇ
વાહરે વાહવાહ,
માત ગંગેકો રથ બૈઠાવેં સાદર મેહલોમેં પધરાવે;
આનંદસેં હમ દર્શ કરેંગે પ્રીતમજીકે સંગ,
માતાજીકે દર્શન કરકે આનંદ (૩)... ...સતી૦

કોઢી— ૨૪

અટલ ભન્ડાર માતાકા જો આય જિસકા જી ચાહે;
પિયે જળ પ્રેમકા તૃષ્ણા બુઝાએ જિસકા જી ચાહે.
યહ કૈસી શુદ્ધ ઔર નિર્મળ યહ ધારા બહ રહી ઉજવળ;
કિનારે નામકી ધૂની રમાયે જિસકા જી ચાહે.
નહીં પાની યહ અમૃત હૈ દિલાવે મોક્ષકી પદવી;
પિયે ખુદ ઔર પ્યાસોંકો પિલાએ જિસકા જી ચાહે.

કોઢી— ૨૫

નિત્ય મનવા રટ ગંગે માતકી રટના,
તજ ઔર સ્વાદકી ઘટના ... ...સાજનવા૦
નહીં મિત્ર પુત્રમેં ફસના
સુત વિતમિત ભુવન પરિવારા સ ઽ સ્વારથકે સંગી,
અન્તકાલ કોઇ કામ ન આવે માતપિતુ અર્ધાગી;
સબ ઝૂઠી જગકી રચના—

સાહેલિઓ— ૨૬

ધન ધન હૈ દિન આજકા ઔર ધન્ય ઘડી સુહાત;
આનન્દ દિન હૈ આજકા ઘર આઇ ગંગે માત.
હુઆ દર્શન આજ ભારી રે;
ગાઓ મંગળ નર ઔર નારી રે.

ભગીરથ— ૨૭

મંદિર પધારો અરે હાં દુખ નિવારો ગંગે માતરી;
મોરે ભૂવનકો આજ પાવન કીજીયેરી.
જન્મ મરણકી ભય ભીડ ભાંગીરે,
ઉરમેં આનન્દકી તવ જોત જાગી રે;
ધન હૈ ભારત ભૂમિકો ધન્ય દિન આજરી,
મોરે ભવનકો આજ પાવનસી આજ પાવન કીજીએ હોજી;
જહાં શ્રી ગંગે મૈયા કરતી નિવાસ હાંરી–

કોઢી— ૨૮

રોગ સોગ આજ સબ હર્ષસે બદલ ગયે,
બરસ રહી સુખકી ઘડી હે અતિ સુહાવની;
ઘડી મન ભાવની દુખ ચૂર ચૂર હોવે,
ધન ભાગ્ય હૈ પ્રભૂ તેરી દયા હૈ વિભૂ.

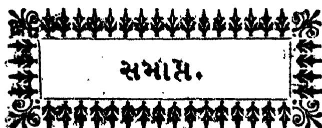
ચંદ્રા તથા પુરાણી— **૨૯**

પ્રેમરસ પીજો નિત પ્રાણ આહહા;
પ્રીતિ રંગ દીજો દિલજાન આહહા.
સાત બાર બૈઠકસે છુટ ગઇ મેરી જાન,
રહિયે સુભાવસે ભેટીએ ચાહસે;
જાને દો પિછલી યહ બાતેં અજાન,
ભાગ મેરે જાગે સબ દર્દ રંજ ભાગે;
હો ગલી કૂંચોંમેં યારોકા માન,
માન બડે શાન બડે જલસે ઉડાયેંગે;
છૂટે મુસીબતસે મેરે પ્રાન;
હાં પ્રિય પ્યારેપે જાઉં કુરબાન—

ભગીરથ— **૩૦**

ગંગે મૈયા ચરણ શરણમેં લીજે;
રાજપાટ સબ ત્યાગન કરકે તવ પાયન લાગૂં.
ઔર કહો જો ત્યાગન કરદૂં માત મેં નહીં શરણ ત્યાગૂ;
સેવક આન પડા હૈ દ્વારે તેરે આજ મૈયા
રખો શરણ યા ત્યાગો મુઝકો તો હૈ લાજ મૈયા
શરણકી તો હૈ લાજ મૈયા—

શ્રી ગંગા માતાના દિવ્ય દર્શન!

હેલવાડાકર (સચિત્ર) વાર્તામાળા.

(તા. ૧લી જાનેવારી ૧૯૨૧થી કિમ્મત વધારેલી છે.)

૧	નીલમ અને માણેક (સચિત્ર) ભા. ૧ થી ૮	રૂ. ૧૨– ૦
A.	,, ,, સન્તતિ ભા. ૧–૨	,, ૨– ૮
૨	ચન્દ્રકળા અથવા ચડતી–પડતીનો ચમકારો.	,, ૨– ૮
૩	નિરંજની અથવા વરઘેલિ વનિતા (સચિત્ર)	,, ૩– ૦
૪	મધુરી અથવા પ્રેમ–ઘેલી પ્રેમદા ,,	,, ૪– ૦
૫	મંદારીકા અથવા મદ–ઘેલી મનોરમા	,, ૩– ૦
૬	સહચરી (સ્નેહ–ઘેલી સુંદરી)	,, ૨– ૪
૭	બેરીસ્ટરની બૈરી (B. A.) (સચિત્ર)	,, ૨– ૪
૮	બ્રીફલેસ બેરીસ્ટર	,, ૧–૧૨
૯	શાન્તિ પ્રિયા અથવા સુખ–દુખની સાથી	,, ૨– ૮
૧૦	લાલન–વણજારી	,, ૧–૧૨
૧૧	બહાદુર કલો ભાગ ૧–૨ સાથે (અનાથતારા–પ્રમાદ સુંદરી)	,, ૪– ૦
૧૨	નંદકિશોરી (પૂર્વાશ્રમની કુસુમાવતી)	,, ૨– ૦
૧૩	નવલ ગંગા ભાગ ૧–૨ સાથે (સચિત્ર)	,, ૩– ૮
૧૪	પૃથુકુમાર (મેવાડનો વીર નર)	,, ૨– ૦

"૧ નરગીજ" "૨ ઉદય–વનવીર" "૩ સન્તતિ ભાગ ૩–૪," (છપાય છે)

ઠે. કિન્ડરગાર્ટન સ્ટૉલ, ગિરગામ બેક રોડ, મુંબઈ. } ગો. ક. હેલવાડાકર.
